



## O GENOCIDĚ ARMÉNŮ NIKDO NEVÍ

*Rozhovor s vedoucím souboru Alešem Dvořákem, režisérem Josefem Janem Kopeckým a autorem hudby Janem Fikejzem.*

**Je téma arménské genocidy v dnešní době stále aktuální?**

**Aleš Dvořák:** Určitě, v momentě, kdy jsme hru začali inscenovat a posléze jí uvedli, o problému téměř nikdo nevěděl. Jak uvádíme v programu, Česká republika vyvražďování Arménského národa dodnes neuznala za genocidu. Myslím tedy, že by se o tom mělo hovořit.

**Josef Jan Kopecký:** Formálně vzato, šlo o první genocidu v dějinách a je neuvěřitelně smutné, že většina států v rámci mezinárodní politiky není ochotna tuto problematiku nazvat pravým jménem. Hovoří se o tom jako o občanském či národnostním konfliktu, nikoli jako o genocidě. Přestože cílem bylo jednoznačně vyvražďení jednoho národa. Jestliže jsme schopni to říci u Hitlera a Německa, hovoříme i dnes o genocidách v Africe, je smutné, že současní politici nejsou ochotni uznat, že Turci spáchali stejný zločin.

**Aleš Dvořák:** Nicméně, ve hře je i krásný příběh a i proto nás hra zaujala.

**Jak na vaši hru reagují diváci?**

**Aleš Dvořák:** Říkáme s nadsázkou, že se jedná o romantický příběh o genocidě Arménů. Je fakt, že většina lidí, když vychází ze sálu, se ptá, jestli to je pravda. Že o tom nikdy neslyšeli, že o tom nemají žádné informace. I z tohoto důvodu jsme do programu převzali celý novinový článek, který vše

popisuje detailně a v souvislostech. Reakce od 99 % lidí je taková, že se pro ně jedná o úplně novou informaci.

**Velmi mě zaujala hudební složka inscenace.**

**Jan Fikejz:** Mohu říci pouze to, že hudba vznikala nezávisle na tom, abych viděl celou scénu a veškeré aranže. Měl jsem k dispozici pouze scénář a hudba vznikla zhruba měsíc poté, co jsem jej získal.

**Josef Jan Kopecký:** Spolupráce s Janem Fikejzem byla pro mě velmi zajímavá v tom, že jsem opravdu nevěděl, co ve výsledku vznikne. Našli jsme výborného filmaře Martina Šestáka, který natočil videosekvence, a jak dopadnou, jsme také viděli, až když byly hotové. S hudbou to bylo ještě složitější. Na jedné ze zkoušek, kde již hudba byla, jsem zažil, že přišel autor hudby a řekl: „Ten track teď jede a zhruba teď je tam určitý zlom a na tenhle zlom musí zaznít tato replika.“ Snažil jsem se vysvětlit, že na divadle to funguje jinak, že to není film, který se dá stříhnout. Řekl mi, že ho to nezajímá a že to napsal tak, že na danou část musí být daná replika. Takže se vlastně trochu podílel na režii.

**Aleš Dvořák:** Už jsme s Honzou Fikejzem dělali i před tím. Jmenovalo se to Rodinné příběhy. Už jsem tedy věděl, proč jsem ho oslovil a že do týmu zapadne.

*Honza Švácha*

# DIVÁCI MAJÍ HLAD PO PŮSOBIVÝCH PŘÍBĚZÍCH

Velké téma, silný příběh a solidní herecké divadlo. Takový je výsledný součet za představením inscenace Měsíční běs, které přivezl z Krakonošova divadelního podzimu do Hronova divadelní soubor SNOOPS (Občanská beseda v Opatovicích nad Labem o. s.). A sklídl za to zasloužený divácký úspěch.

Osobně jsem velkým příznivcem interpretačního činoherního divadla, které svá témata sděluje divákům prostřednictvím poutavých příběhů. Inscenace Měsíční běs je neoddiskutovatelně příkladem kultivované a divadelně poučené činohry. Text pojednává komplikovaný milostný příběh lidí, násilně vytržených z vlastního životního kontextu. Seta a Aram jsou Arméni, kteří uprchli z vlasti před tureckým terorem. Zachránili si život, ale zoufale postrádají jeho smysl v cizím světě a musí ho hledat v mnohem elementárnějších hodnotách, než jsou kulturní tradice. Richard Kalinoski napsal Měsíční běs jako svou dramatickou prvotinu. Text tohoto komorního příběhu je přitažlivý tématem dvou lidí, kteří jsou oba zoufalí, jejichž zoufalství je společné, ovšem oni ho nedokážou jako společně vnímat a řešit. Trápí se s ním dlouho každý sám. Je ovšem třeba dodat, že dramatický text, jakkoli je ověnčený cenami, má i své slabiny. Především je to jeho tendence ke sladkobolnosti. Na skutečně dobré komorní drama má hra až příliš blízko k melodramatu. Autor při skladbě jednotlivých dramatických motivů akcentuje dojemný, nezřídka sentimentální obsah a inklinuje

k patetickému stylu. Zejména v závěru hry by stačilo jen málo k tomu, aby happyend působil až kýčovitě.

Zdá se, že režisér inscenace – hostující Josef Jan Kopecký – si byl žánrového zakotvení textu na hranici dramatu a melodramatu dobře vědom a podle toho i postupoval. Dokonce bych řekl, že místy šel vytouženým slzám citlivých diváků zbytečně naproti. Velmi zručně pracoval s jednoduchou a účelnou scénografií (s výjimkou imaginárního karamelového dortu, který působil ve vztahu k ostatním užitým prostředkům jako nechtěné pantomimické intermezzo), videoprojekcemi a především hudbou rovněž hostujícího Jana Fikejze. Ta důmyslně střídala rytmické motivy neurotizujícího napětí s dojemně táhlými melodiemi, umocňujícími sentiment dramatického příběhu.

Hudba v inscenaci nesloužila jen jako podkres. Hrála významnou úlohu i v přestavbách, přesněji řečeno v hudebních předělech mezi jednotlivými obrazy. Zněla mnohem déle než by přestavba vyžadovala, čímž měla zdůraznit, že mezi jednotlivými obrazy dochází k významnému vývoji v čase, ději nebo – a to především – ve vztahu mezi postavami. Tento vývoj se bohužel neodrazil dostatečně v herecké složce. Informace o vývoji složitého milostného vztahu Arama a Sety zůstávaly především ve slovní rovině. V psychofyzickém projevu herců byl vztah až příliš dlouho neměnný, poněkud stereotypní.



*Asi jsem starý zapšklý a cynický postmodernista, ale nějak už se mě tahle snaživě*

*iluzivní užvaněná činohra nedokáže dotknout. Představení, byť nepochybně umně vyvedené, tak pro mě zůstalo zahaleno oparem nerozdýchatelného patosu a zbytečně balancovalo na hraně kýče. Škoda – křehce metaforické projekce na začátku ve mně vyvolaly mnohem větší očekávání.*

**Šimon**



*Velice mě toto představení překvapilo. Bylo velice procítěné a má mnoho co do sebe.*

*Například zamyšlení se nad dnešním životním stylem.*

**Pavel Kohout**



*Hrozně se mi to líbilo. Bylo to dojemné a myslím, že to řeklo mnoho i ke dnešní době a ne jen o Arménii. Je to hned vedle.*

**Olga**

Kromě tohoto režijně hereckého nedostatku je třeba konstatovat, že inscenace naservírovala divákům hned tři zralé a vyrovnané herecké výkony. Herci pečlivě pracovali s napětím a velmi dobře ovládali jevištní řeč.

Uvádět hry jako je Měsíční běs (anebo raději ještě lepší) vyžaduje v podmínkách amatérského divadla pořádnou dávku odvahy a vytrvalosti. Jsem moc rád, že se soubory výzev nebojí. Evidentně to dokáže ocenit i publikum, které má hlad po působivých příbězích.

**Luděk Horký**

# ROMANTICKÝ BĚS

Inscenace hry Richarda Kalinoskiho *Měsíční běs* je zpracována s velkou pečlivostí. Soubor SNOOP Občanské besedy z Opatovic nad Labem si k ní přizval hostujícího režiséra Josefa Jana Kopeckého, originální hudbu k ní složil Jan Fikejz, Martin Šesták natočil videosekvence, které dotváří scénografii, která je dílem režiséra spolu s Alešem Dvořákem. Scéna je poměrně úsporná, vidíme stůl, dvě židle, starý fotoaparát na stativu, věšák s kabátem, to vše doplněné třemi pruhy bílé látky jako fragmenty zdí – střední slouží také jako promítací plátno, na němž se nám zobrazuje nad stolem zavěšený „obraz“. Ten je také místem, na němž se nám začne zjevovat ve faktické i symbolické rovině odkaz na prožitá a prožívaná utrpení hlavních postav hry, Arama a Sety, Arménů, kteří uprchli do Ameriky před genocidou, kterou na jejich národu spáchali Turci. Vidíme, jak Aram ze staré rodinné fotografie vystříhává všechny obličejy – celá jeho rodina byla povražděna a on ji chce znovuvytvořit, nahradit jejich životy životy novými, fotografii své tváře tedy vlepí na místo hlavy svého otce, fotografii své ženy místo

tváře své matky. A děti, jejich děti, které se musejí narodit, tak mají zaujmout místa jeho sourozenců. V hereckých akcích – Arama ztvárňuje Aleš Dvořák, Setu Andrea Moličová - pak sledujeme příběh bolestného vyrovnávání se s osobními traumaty postav, která narůstají i tím, že se jim nepodaří mít vlastní dítě. A nesmím zapomenout na postavu Pamětníka, vypravěče, průvodce příběhem, původně italského sirotka, který jim, jak se v konci hry ukáže, dokázal nahradit jejich vlastní dítě.

Tvůrci sami označili inscenaci za „romantický příběh o genocidě Arménů“. Jejich cílem bylo zasáhnout divákovy city, vyvolat soucit, dojetí. Myslím, že se jim to, jak bylo také vidět na diváckém přijetí, do značné míry podařilo. Přesto musím říci, že mi z inscenace přetrvává určitá, a to dost výrazná, pachuč. Cítil jsem se totiž chvílemi manipulován, citově vydírán. Myslím, že se tvůrci tak snažili mě dojmout, že pro to udělali opravdu vše, co dovedli. Např. už program hry dlouze píše o historických faktech genocidy Arménů, fakta nezpochybnitelně hrozná, ale

hra přece o samotné genocidě není. Není vůbec možný „romantický příběh o genocidě“, to je nesmysl, je možný romantický příběh genocidou poznamenaných lidí. A myšlenky na závažnost tématu genocidy zřejmě vedly inscenátory i při škrtnání v textu a výběru akcí, kdy je akcent na vážnost, „postizenost“, dovedl místy až ke zeschematizování, odlidštění hraných postav, v herecké akci pak v těchto místech k přepětí a přehnanému patosu. Jako by k závažnému tématu nemohly patřit každodenní drobnosti. Proč je Bible reálná a jídlo jen imaginární? Jak hru ožíví v druhé půli humor přinášející vstupy italského sirotka! Úsměv by jistě mohl přinést i první pečení koláče novomanželkou... Hercům se na jevišti vždy lépe existuje, mohou-li se tam víc „zabydlet“. A až na hranici kýče pak pro mne přivedlo inscenaci využívání scénické hudby.

Soubor z Opatovic pro mne odvedl v inscenaci velký kus práce. A velký kus dobré práce. Část práce však z mého pohledu výrazně přestřelila cíl, na který mířila.

*Aleš Bergman*

## VOX POPULI



*Slovomrak (čti wordcloud) je vizualizací bleskových reakcí diváků ihned po představení. Čím větším písmem je výraz uveden, tím vícekrát jej diváci v souvislosti s představením pronesli.*